յետ ծախսի տոմարը մատուցանել Սինոդին զննելու համար։

—

22 Յունիսի. Կոնսիստորիայի յայտարարութեան համեմատ Սինոդը թոյլ տուաց Շամախի քաղաքի ժողովրդեան նորոգել Ս. Աստուածածին եկեղեցին արտաքուստ և ներքուստ որոյ վերայ պիտի ծախսուի 1196 ր. 29 կ. եկեղեցական դրամից և 1500 ր. ժողովրդեան սեպհականութենից։

—

22 Տփխիսի Հայոց Կոնսիստորիայն քննելով Լագոտաղ գիւղի Քրիստափոր քհնյ. Եղիկեանցի անվայել արարքը, որի մասին բողոքած էին տեղւոյն ժողովուրդը և Տփխիսեցի Աղէքսանդր Դանդուրեանցը, եզրակացնում է ըստ չափու յանցանաց ենթարկել նրան մի ամեայ եկեղեցական ապաշխարութեան և պահանջել նրանից քննչաց ճանապարհածախս 52 ր. 70 կ։ Սինոդը ըստ բարեհաճ կամայ Վեհափառ Հայրապետի հաստատեց Կոնսիստորիայի այս եզրակացութիւնը։

ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԱԿԱՆ — ՎԱՐՉԱԿԱՆ

ՅԱՌԱՋՆԱԾՈՂՈՎԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԻՑ.

ՆԻՍՏ Զ.

(Շարունակութիւն) *

Դեկտեմբերի 24. 1893 թ. Յայտնել թեմական տեսուչներին, որ այսուհետև խնամակալներ կարելի է նշանակել այնպիսի անձերին, որոնք յանձն կառնեն նիւթապէս ապահովել մի որ և է եկ.-ծխական դպրոցուստի խնամակալներ առաջարկելիս ինկատի ունենալ այս հանգամանքը։

* Տես. նախընթաց համարը։

ՆԻՍՏ Ը.

Դեկտեմբերի 31.

Հ. Նախագահն արծարծեց և պաշտպանեց ուսուցչական—խնայողական դրամարկղի հարցը և առաջարկեց Յանձնաժողովին նախաձեռնող հանդիսանալ այս մեծ գաղափարի իրագործման մէջ. «Բոլորիս արդէն պարզ յայտնի է, թէ ի՞նչ նեղ վիճակի մէջ են գտնուում մեր ուսուցիչներն և թէ ի՞նչպիսի անորոշ և անապահով ապագայ է սպասում նոցա. յաճախ պատահում է, որ նոցանից շատերը տկարութեան կամ ծերութեան պատճառով միանգամայն անկարող լինելով գործելու, ստիպուած հրաժարւում են ուսուցչական ասպարիզից և երբեմն ամբողջ ընտանիքով ընկնում են նիւթապէս ամենաանտանելի վիճակի մէջ։ Դորա միակ փրկարար միջոցն ուսուցչական խնայողական դրամարկղի հաստատելն է, որ մի հանրօգուտ և մարդասէր գործ է։ Թէև այս խնդրի մասին բազմիցս թէ լրագրութեան և թէ այլ շրջաններում երկար գրուել և խօսուել է, սակայն մինչև այժմ իրապէս ոչ մի հետեւանքի չեն հասել։ Արդէն այս խնդիրը բոլորովին հասունացած է։

Այժմ, քանի որ Վեհափառ Հայրապետը մի առանձին պատուաբեր վստահութեամբ բարեհաճել է մեզ մասնակից անել ընդհանրապէս մեր ուսումնարանական գործերի և մասնաւորապէս ուսուցիչների վիճակի մասին խորհրդակցելուն, առաջարկում եմ՝ վերջացնել հին տարին ժամանակ պարգևող և ժամանակ կարճող Աստուծուն հաճելի մի այդպիսի մեծ և բարի գործով, որ անշուշտ նոյնպէս հաճելի կլինի Հայոց ազգի առաջին ուսուցիչ՝ Վեհափառ Հայրապետին։ Յանձնաժողովի անդամներն ընդունեցին Հ. Նախագահի առաջարկութիւնն իբրև սկզբունք և որոշուեցաւ, որ Յանձնաժողովի իւրաքանչիւր անդամն ուսումնասիրէ, մշակէ ուսուցչական խնայողական դրամարկղի հարցը, յաջորդ նստերին ներկայացնէ իւր դիտողութիւնները քննելու համար և ապա թէ վերջնական եզրակացութիւնը ներկայացնել Վեհափառ Հայրապետի բարեհայեցողութեանը։

ՆԻՍՏ Ա.

1894 Թ. Յունուարի 11.

... ի նկատի ունենալով, որ մեր Եկ.-ծխական դպրոցների արդի կանոնադրութիւնը ունի թերի, երկդիմի և դժուարիրագործելի կէտեր, որոնց պատճառով մեր դպրոցական կեանքում յաճախ տեղի են ունենում դժգոհութիւններ։ Յանձնաժողովն որոշեց. անյապաղ առաջարկել թեմական տեսուչներին և ուսուցչական խմբերին, որ նոքա մանրամասն յայտնեն իրենց դիտողութիւններն ու կարծիքները Եկ.-ծխական դպրոցների «կանոնք»-ի բոլոր յօդուածների և ծրագրերի մասին։

Բ. Թեմական տեսուչներին առաջարկել, որ անմիջապէս յայտնեն իրենց դիտողութիւնները թեմական տեսչի պարտաւորութիւնների և իրաւունքների վերաբերեալ։

Գ. Վրաստանի և Իմէրէթի թեմական տեսչին յայտնել ի պատասխան 1893 թ. Դեկտ. 24-ին № 558 գրութեան - Բ. և Գ. կէտերի. — 1) Ամենապատիւ Տ. Տեղակալի ժամանակ կատարած հոգաբարձական ընտրութիւնները համարել օրինաւոր, եթէ կանոնաւոր ընթացքով են կատարուած և ընտրողական թերթերն ուղարկել ի հաստատութիւն։ 2) Թոյլ է տրւում օրէորդաց դպրոցների համար հոգաբարձուհիներ ընտրել որտեղ ինչպէս յարմար կգտանեն ընտրողները — խառը տղամարդկանց հետ կամ առանձին։

ՆԻՍՏ Բ.

1894 Թ. Յունուարի 12.

Յանձնաժողովն որոշեց — յայտնել թեմական տեսուչներին — ա) հոգաբարձական ընտրողական թերթերն ուղարկել Առաջնորդին, որ և կներկայացնէ վեհափառ Կաթողիկոսին ի հաստատութիւն. բ) Երբ մի նոր դպրոց է բացւում, թեմական տեսուչը պիտի անյապաղ յայտնէ կարևոր տեղեկութիւններով թէ Առաջնորդին և թէ Յանձնաժողովին։

ՆԻՍՏ Դ.

Յունուարի 25-ին.

Յովհաննէս Տէր Աբրահամեանի կազմած հետևեալ դասագրքերը չընդունուեցան մեր դպրոցների դասագրքերի թւում.

1. Պատմութիւն Հայոց.

2. Ընթերցարան բարոյական ուսմանց, ազգային գիտելեաց և զուարճալի պատմութեանց.

3. Սրբազան պատմութիւն հին և նոր կտակարանի.

4. Բանալի գիտութեան ռուս լեզուի.

5. Գեղագրութիւն հայերէն, ռուսերէն և ֆրանսերէն.

6. Այբբենարան.

7. Ռուսաց լեզուի դասագիրք.

Վերոյիշեալ գրքերն անյարմար գտնուեցան թէ լեզուի, թէ բովանդակութեան և թէ կազմութեան ու ոճի կողմից։

Ռուսերէնի դասագիրքն ընդունուած չլինելով ռուս դպրոցական վարչութիւններից, նոյն իսկ տիրող օրէնքի հիման վերայ, եթէ արժանաւոր էլ համարուէր, չէր կարելի ընդունել։

ՆԻՍՏ Ե.

Փետրուարի 7.

Հետևեալ անձերի անունները մտցուեցան ուսուցչաց ցանկի մէջ.

1. օր. Սոփիա Ջիրջոփեան . Ժ. կարգի.
2. Ստեփան Գրիկեան . . Է. »
3. Յարութիւն Աւետիսեան . Ե. »
4. Միքայէլ Պօղոսեան . . . Ե. »
5. Մարիամ Յովսէփեան . . Ե. »
6. Աղէքսանդր Պետրոսեան . Գ. »
7. Յովհաննէս Խզբաշեան . Գ. »
8. Ներսէս Տէր Միքայէլեան. Գ. »

2. Յանձնաժողովն այս նստին ի միջի այլոց լսեց Շամախու Հայոց դպրոցների հոգաբարձութեան ընտրութեան պատգամաւորների յայտարարութիւնը, որով խնդրում են Յանձնաժողովից բացատրել Ուսումնարանական կանոնադրութեան 28 րդ յօդուածի Ե-րդ պարբերութիւնը. թէ արդեօք պատգամաւորներն ունի՞ն իրաւունք իրենց միջից ևս հոգաբարձու ընտրելու։

Ինկատի ունենալով, որ եթէ պատգամաւորները գրկուին հոգաբարձու ընտրուելու իրաւունքից, դա կլինի միանգամայն հակառակ ընդհանրապէս ընտրողական սկզբունքին և մասնաւորապէս մեր արդի դպրոցական կանոնադրութեան, Յանձնաժողովն որոշեց անմիջապէս գրել թէ Շամախի Կոնսիստորիային և թէ ընտրուած պատգամաւորներին, որ պատգամաւորներից հոգաբարձու ընտրելն ամենևին հակառակ չէ օրէնքի ոգուն. այլ ընդհակառակը՝ հասարակութիւնից ընտրուելով պատգամաւորներ, իսկապէս հոգաբարձութեան աւելի հաւանական և վրատահելի թեկնածուներ են դառնում. ուստի և պիտի տալ նոցա կատարեալ իրաւունք իրենց միջից կամ դրսից (միայն ծխականներից) ընտրելու ուսումնարանների բարեկարգութեան և յառաջադիմութեան համար արժանաւոր հոգաբարձուներ։

3. Յայտնել թեմական տեսուչներին, որ իրենց թեմի եկ.-ծխական դպրոցների ուսուցիչներին և ուսուցչուհիներին յորդորեն, որպէս զի նոքա անշուշտ պատրաստուեն վարկ (ցենզ) ձեռք բերելու համար. մանաւանդ որ մեր երկու հաստատութիւնները՝ Կովկասեան Բարեգործական և Բագուայ Մարգասիրական Ընկերութիւններն օգնում են այդպիսիներին։

ՆԻՍՏ Զ.

Փետրուարի 14-ին.

Բողոքներից երևում է, որ մեր ուսումնարաններում ուսուցիչների և հոգաբարձուների միջև յաճախ դժգոհութիւններ և տարաձայնութիւններ են ծագում այն հարցի առթով՝ թէ արդեօք մի որ և է հանգուցեալի յիշատակը յարգելու համար ուսումնարանի աշակերտներին կամ աշակերտուհիներին եկեղեցի տանելը կախուած է միայն ուսուցչական ժողովից թէ՞ հոգաբարձականից. քանի որ այդ հարցի մասին մինչև այժմ ոչ մի կարգադրութիւն եղած չէ, որոշուեցաւ յայտնել թեմական տեսուչներին, որ այսուհետև այդպիսի դեպքերում անպատճառ ուսուցչական և հոգաբարձական խառն ժողովով ձայների պարզ առաւելութեամբ պիտի կայացնել վճիռ, թէ արդեօք ի՞նչպիսի հանգամանքներում և ի՞նչ ձևով պիտի պատուել ուսումնարանի կողմից հանգուցեալի յիշատակը. դպրոցի կողմից սա մի մեծ պատիւ է, որ կարելի է տալ մի հանգուցեալի յիշատակին։ ուստի և խառն ժողովն ինկատի առնելով այս, պիտի աշխատէ ա) միայն արդարև արժանաւորներին տալ այս յարգանքը և բ) յաճախ չդրկել աշակերտներին դասերից, այլ միայն բոլորովին բացառիկ դէպքերում։

ՆԻՍՏ Ը.

Փետրուարի 28.

Ընդունուեցաւ ուսուցչուհիների թուում.

1. Օր. Վասիլէ Լազարեան Դ. կարգի. Ուղարկել օր. Փերիրոնէ Հայաճեանի ուսման վկայականը Բեսարաբիայի վիճակային Կոնսիստորիային, որպէս զի յանձնէ իրեն։

ՆԻՍՏ Թ.

Մարտի 5.

Ուսուցչաց ցանկի մէջ մուծուեցան.

1. Սիմէոն Գրիկեան . . Է. կարգի
2. Սահակ Տէր Պօղոսեան . Գ. »
3. Գրիգոր Տէր Պօղոսեան . Բ. »
4. Վահան Նիկողոսեան . . Գ. »
5. Վարդան Տէր Վարդանեան Գ. »

Օր. Եղիսաբէթ Տէր Աւագեանին վերադարձնել իւր ուսման վկայականը։

ՆԻՍՏ ԺԲ.

Մարտի 25-ին.

Վեհափառ Կաթուղիկոսի հրամանով գրել Երևանի, Արցախի և Շամախու թեմական տեսուչներին, որպէս զի Կ. Բարեգործական ընկերութեան խորհրդին անյապաղ հաղորդեն խնդրած վիճակագրական տեղեկութիւնները։